

**CONSIDERAȚII PRIVIND SUBIECȚII INFRAȚIUNII
PREVĂZUTE DE LEGEA NR. 39/2003 CU PRIVIRE LA
PREVENIREA ȘI COMBATEREA CRIMINALITĂȚII
ORGANIZATE AVÂND ÎN VEDERE MODIFICĂRILE CODULUI
PENAL CU PRIVIRE LA RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI
JURIDICE**

Author: Ramona Mihaela MOLDOVAN*

***Abstract:** “Per mettere in applicazione la Convenzione delle Nazioni Unite contro il crimine organizzato transnazionale, adottata dall’ Assemblea Generale, il 15 novembre 2000, si è adottata la Legge nr. 39/2003 che prevede misure di prevenzione e di contrasto alla Criminalità organizzata. Il reato previsto dall’ art. 7 di questa legge, diverso dal reato di associazione per delinquere di cui all’art. 323 Codice penale, prevede quattro forme di manifestazione. Pensando alle modifiche del Codice penale con l’introduzione della responsabilità penale delle persone giuridiche, dobbiamo vedere come può essere un’ente soggetto di questo reato. Avendo come punto di riferimento la legislazione italiana, consideriamo che sia necessario introdurre la responsabilità delle persone giuridiche qualora le stesse non siano coinvolte nell’attività dell’organizzazione criminale, ma i reati siano commessi nel suo interesse o a suo vantaggio”.*

***Keywords:** Crime, Organized Crime, Criminal Code, Prevention.
JEL Classification: K 14*

Criminalitatea organizată este o problemă care în ultimele decenii a luat amploare, mai ales cu privire la acțiunile de tipul celor aparținând crimei organizate. Acest aspect a relevat încă o dată că realitatea socială a luat-o înaintea reglementării legale. Cu toate că măsurile de prevenire și combatere s-au intensificat, nu au reușit să înlăture total acest fenomen. Din contră, pare a acapara nu doar noi teritorii, ci și noi domenii de acțiune. Astfel, se vorbește tot mai mult de criminalitatea „gulerelor albe”, de traficul de stupefiante, de traficul de organe și țesuturi umane, de criminalitatea cibernetică sau de spălarea de bani.

* Assistant, “Petru Maior” University of Târgu-Mureș, Faculty of Economics, Law and Administrative Science, Romania.

Pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen s-au luat măsuri și pe plan internațional, acestea fiind necesare având în vedere caracterul transnațional al criminalității organizate. Reglementările pe plan internațional s-au pus apoi în aplicare la nivel național¹. Inițial, legea penală română cuprindea aproape toate reglementările necesare pentru incriminarea faptelor ce intră în componența criminalității organizate, dar nu trata în mod expres această problemă. În 2003, pentru aducerea la îndeplinire a Directivelor Convenției Națiunilor Unite din 2000 și adoptarea unor măsuri hotărâte de prevenire, combatere și sancționare a infracțiunilor comise în cadrul criminalității organizate, s-a adoptat Legea nr. 39 din 21 ianuarie 2003² privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, care incriminează distinct de infracțiunile prevăzute de articolele 323 și 167 C. pen., fapta de a iniția, constitui, adera sau sprijini un grup criminal organizat care urmărește realizarea unui beneficiu material prin comiterea unei infracțiuni grave. În sensul Legii nr. 39 din 21 ianuarie 2003, grup infracțional organizat reprezintă *grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material; nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni și care nu are continuitate sau o structură determinată ori roluri prestabilite pentru membrii săi în cadrul grupului*. Art. 8 din Legea nr. 39/2003 prevede ca inițierea sau constituirea ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unui grup, în vederea săvârșirii de infracțiuni, care nu este, potrivit prezentei legi, un grup infracțional organizat, se pedepsește, după caz, potrivit art. 167 sau 323 din Codul penal. De exemplu, în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 7 din Legea nr. 39/2003, scopul este să obțină direct sau indirect un beneficiu financiar sau un alt beneficiu material. În situația în care trei sau mai multe persoane ar constitui un grup infracțional și ar comite una din infracțiunile prevăzute de lege, însă prin comiterea faptei nu ar urmări realizarea unui folos material injust, nu am fi în prezența infracțiunii prevăzute de art. 7, ci eventual în prezența celei prevăzute de art. 323 C. pen.³.

Art. 167 C. pen. incriminează complotul: „inițierea sau constituirea unei asociații sau grupări în scopul săvârșirii vreuneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 155 - 163, 165 și 166¹⁴, ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asociații sau grupări”.

Art. 323 C. pen. incriminează sub denumirea de ”asociere pentru săvârșirea de infracțiuni”, fapta de a se asocia sau de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii uneia sau mai multor infracțiuni, altele decât cele arătate în art. 167, ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asocieri. Deși nu este vorba decât de un acord între mai multe persoane în vederea săvârșirii de infracțiuni, de o

¹ Conferința asupra crimei organizate transnaționale de la Napoli din 1994; Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocoalele anexe acesteia, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, deschisă spre semnare la Palermo la 12 decembrie 2000, semnată de România la 14 decembrie 2000, ratificată prin Legea nr. 565/2002.

² Publicată în M.Of. nr. 50/29 ian. 2003.

³ A se vedea Milu Constantin Timoce, *Unele aspecte cu privire la infracțiunea prevăzută de art. 7 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate. Noțiunea de grup infracțional organizat. Infracțiunile prevăzute de art. 167 și art. 323 din Codul penal*, în Revista Dreptul, nr. 2/2007, p. 142.

⁴ Infracțiuni contra siguranței statului.

plănuire a executării acestora, asocierea pentru săvârșirea de infracțiuni amenință cu un pericol grav ordinea de drept, securitatea socială, relațiile sociale de conviețuire între oameni, liniștea publică. Existența unei organizări sporește în mod simțitor capacitatea operativă a grupului, sporește îndrăzneala făptuitorilor și poate îngreuna descoperirea și prinderea lor. Forța pe care o dă caracterul organizat al grupului face ca asocierea să amenințe cu un pericol efectiv, calitativ deosebit de simpla manifestare a intenției de a săvârși infracțiuni⁵.

Asocierea incriminată de Legea nr. 39/2003 diferă și de agravanta prevăzută de art. 78 alin. 1 C. pen., unde se prevede că constituie circumstanță agravantă săvârșirea infracțiunii de trei sau mai multe persoane. Această agravantă nu se aplică dacă în conținutul agravant al infracțiunii intră ca element circumstanțial săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane împreună, împrejurarea care se valorifică o singură dată ca element circumstanțial⁶. Asocierea prevăzută de art. 7 din Legea nr. 39/2003 se referă la un grup bine organizat, cu o structură bine definită, cu statute și regulamente proprii, reguli de comportare și ierarhizare de funcții, care își propune să desfășoare activități ilicite în vederea săvârșirii de infracțiuni grave, activitate ce se desfășoară pe o perioadă mai îndelungată de timp, în mod coordonat. Cuprinde asigurarea de informații, mijloace de executare, transport, valorificare a rezultatelor; scopul este obținerea de profituri maxime în timp cât mai scurt posibil. Își concentrează activitatea spre acele tipuri de activități care aduc profituri mari: jocuri de noroc, trafic de stupefiante, arme, persoane, spălare de bani, corupție, contrabandă etc. și folosește violența sau constrângerea de orice fel pentru atingerea scopului⁷.

Infracțiunea prevăzută de art. 7 este o formă a *pluralității constitutive de făptuitori*. Totuși, dacă fapta constă în „inițierea” unui grup infracțional, infracțiunea poate fi comisă și de o singură persoană. Dacă fapta constă în „constituirea” grupului însă, aceasta poate fi posibilă doar cu mai mulți făptuitori. Cei care „aderă” sau „sprijină” un grup infracțional dobândesc calitatea de autori.

Având în vedere modificările Codului penal conform cărora pot fi sancționate penal și persoanele juridice, se pune întrebarea dacă o persoană juridică poate fi trasă la răspundere pentru infracțiunea prevăzută de această lege.

Instituție de drept penal reglementată de art. 19¹ C. pen. - partea generală, introdusă în Cod prin Legea nr. 278/2006⁸, răspunderea penală a persoanei juridice are caracter de noutate în legislația penală română și este bazată pe convențiile europene în care sunt prevăzute și sancțiunile cu caracter pecuniar și de altă natură ce se pot aplica persoanei juridice. Conform articolului 19¹ din noul Cod penal, persoanele juridice, cu excepția statului, a autorităților publice și a instituțiilor publice care desfășoară o activitate ce nu poate face obiectul domeniului privat, *răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice, dacă fapta a fost săvârșită cu forma de vinovăție prevăzută de legea penală.*

⁵ A se vedea Vintila Dongoz și alții, *Explicații teoretice ale Codului penal roman*, vol. IV, Academia română, Institutul de cercetări juridice, Editura All Beck, București, 2003, p. 612, 613.

⁶ A se vedea Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal roman - partea generala*, Editura Universul Juridic, București, 2006, p. 385.

⁷ A se vedea Ioan Lascu, *Prevenirea și combaterea criminalității organizate*, în Revista Dreptul, nr. 9/2003, p. 197, 198.

⁸ Publicată în [M.Of. nr. 601/12 iulie 2006](#).

Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit, în orice mod, la săvârșirea aceleiași infracțiuni.

După apariția acestei modificări, în doctrina s-a exprimat ideea conform căreia, subiect al infracțiunii prevăzute de Legea nr. 30/2003 poate fi și o persoană juridică. S-a susținut că, din moment ce legea nu exclude și nu precizează că doar o persoană fizică poate fi subiect al infracțiunii, putem trage concluzia că după apariția noului Cod penal și persoanele juridice pot fi sancționate pentru aceste fapte. De asemenea, s-a menționat că „plecând de la definiția legală a grupului infracțional organizat, observăm că în cadrul acestuia pot participa, ca membri permanenți sau temporari, persoane juridice”⁹.

În concepția celor care susțin această teorie, se disting trei corporații: *structuri de afaceri ilegale*, *firme legale* care se implică în criminalitatea gulerelor albe (de exemplu, bănci specializate *de facto* în spălarea de bani) și *întreprinderi legal* fondate în parte sau în totalitate prin fonduri obținute de la organizațiile criminale.

Teoretic am putea accepta această idee. Totuși, analizând toate modalitățile de manifestare a infracțiunii, putem afirma că practic nu e posibil ca o persoană juridică să ia parte la inițierea, constituirea sau aderarea la un grup infracțional.

Inițierea constă în efectuarea de acte menite să determine și să pregătească constituirea grupului. Constituirea reprezintă intrarea în grupul infracțional în chiar momentul constituirii, prin manifestarea voinței de a constitui și de a fi membru al acestui grup. Aderarea presupune existența unui grup deja constituit, în care persoana își manifestă voința de a intra. Manifestarea voinței poate fi expresă (este cazul, de exemplu, a depunerii jurământului de credință obligatoriu în unele organizații criminale, sau o declarație orală sau scrisă) sau tacită (când rezultă din activitatea de membru de fapt al grupării). Aceste infracțiuni pot fi săvârșite faptic numai de o persoană fizică.

Însă cea de-a patra formă de manifestare a infracțiunii, și anume sprijinirea grupului infracțional, reprezintă înlesnirea sau ajutorul material ori moral dat în timpul existenței grupului, de exemplu furnizarea de informații, indicații, acordarea de ajutor bănesc, procurarea de mijloace, instrumente etc. Sub această formă se poate considera că și o persoană juridică poate fi subiect al acestei infracțiuni. În această situație, persoana juridică va acționa ca autor al infracțiunii, și nu ca complice, deoarece însăși înlesnirea sau ajutorul dat reprezintă latura obiectivă a acestei forme a infracțiunii. E de precizat însă că persoana care sprijină grupul nu face parte din aceasta. E de adăugat faptul că pentru această infracțiune se cere vinovăția sub forma intenției, nu și a culpei, prin urmare sprijinirea unui grup fără a cunoaște faptul că este un grup infracțional organizat nu poate fi sancționată.

Care este situația dacă faptele pentru care s-a constituit o organizație criminală sunt săvârșite în favoarea unei persoane juridice, urmărind realizarea unui beneficiu pentru aceasta? Legea nr. 39/2003 amintește doar de inițiere, constituire, aderare sau sprijinire a unui grup infracțional organizat, fiind exclusă astfel ipoteza în care persoana juridică ar putea fi trasă la răspundere pe baza acestei legi, dacă ar beneficia de pe urma constituirii unui grup infracțional organizat.

⁹ A se vedea Laura Stănilă, *Persoana juridică și rolul său în proliferarea fenomenului criminalității organizate*, în culegerea *Infracționalitatea transfrontaliera*, Editura Mirton, Timișoara, 2006, p. 154.

În legislația italiană, având în vedere principiul constituțional conform căruia răspunderea penală este personală, se vorbește în cazul persoanelor juridice despre o răspundere administrativă. Astfel, Decretul legislativ nr. 321/2001¹⁰ prevede răspunderea administrativă a persoanelor juridice, însă este aplicabilă și faptelor prevăzute de Codul penal¹¹. În art. 5 este prevăzut expres faptul că o persoană juridică va răspunde dacă un reprezentant, un administrator sau director, precum și o altă persoană din cadrul ei, cu funcție de control, va comite infracțiuni în favoarea sau în avantajul persoanei juridice. Procedura judecării și aplicării sancțiunilor este cea prevăzută de Codul de procedură penală, competența revenind Secției penale a Tribunalului și se judecă împreună cu cauza privind infracțiunea săvârșită de persoana fizică, reprezentanta persoanei juridice. Se prevede de asemenea că persoanei juridice i se poate acorda un apărător din oficiu.

Pe baza acestui decret legislativ, s-a adoptat la data de 16 martie 2006 Legea nr. 146/2006¹² care, în articolul 10 reglementează răspunderea persoanei juridice pentru infracțiunile transnaționale în care sunt implicate organizații criminale și se prevede că o persoană juridică va răspunde în următoarele situații: în cazul comiterii de infracțiuni prevăzute de Codul penal în art. 416 și 416 bis (asociere în vederea comiterii de infracțiuni și asociere de tip mafiot), dacă este utilizată în mod constant pentru înlesnirea comiterii unor astfel de infracțiuni, dacă utilizează bani sau bunuri provenite din infracțiuni, împiedicând identificarea sursei ilicite a acestora (art. 648 bis și 648 ter. Cod penal italian), pentru trafic de imigranți, pentru infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă (art. 377 Cod penal italian).

Luând exemplul din legislația italiană, considerăm că este necesar ca legiuitorul român să trateze în mod expres răspunderea persoanei juridice cu privire la criminalitatea organizată și să prevadă cazurile concrete în care aceasta va putea fi trasă la răspundere juridică, menționând și situația în care persoana juridică nu este implicată în mod direct, însă culege beneficiile de pe urmele săvârșirii de infracțiuni de către organizațiile criminale.

¹⁰ Publicat în *Gazzetta Ufficiale* n. 140 del 19 giugno 2001.

¹¹ A se vedea D.L. n. 231/2001, Sezione III - Responsabilità amministrativa per reati previsti dal codice penale.

¹² Publicată în *Gazzetta Ufficiale* n. 85 dell'11 aprile 2006 - S.O. n. 9 I - Ratifica ed esecuzione della Convenzione e dei protocolli delle Nazioni Unite contro il crimine organizzato transnazionale, adottati dall'Assemblea generale il 15 novembre 2000 ed il 31 maggio 2001 (*approvato dal Consiglio dei Ministri nella seduta del 06 giugno 2003*).